

méréseken és a topográfiai térkép szintvonalain egyértelműen látszik, hogy ezen a területen a Sajó egy nagy kanyart írt le, melyet a szabályozás során kiegyenesítettek. A meder fizikailag is elválasztja a két lelőhely markánsan kiemelkedő dombját. Az 1. katonai felmérésből következik az is, hogy a most felfedezett lelőhely valószínűleg egy települést alkotott a vasúttól ma D-re lokalizált 16565 számon nyilvántartott régészeti lelőhellyel, azzal ugyanis egykor egy dombhoz tartozott, csak a vasút építése vágta ketté a dombhátat. Ez örökségvédelmi szempontból azt jelenti, hogy a vasút építésekor annak két oldalára kerülő régészeti lelőhelyet jelentős roncsolást érte. A vizesárokotól É-ra eső terület gyümölcsös, szőlő, mai állapotában erősen benőtt, elgazosodott, alapos bejárásra jórészt alkalmatlan. Végezetül megállapítottuk, hogy a vasút tervezett fejlesztése nem veszélyezteti a régészeti lelőhely épségét, a fejlesztés ugyanis a vasút jelenlegi határain belül marad.

Kartács-dűlő (MNy-2. lh., KÖH 16565, 15855): A nyomvonal 1861–1863 hm-szelvénye között nagy kiterjedésű, már nyilvántartott Árpád-kori település felszíni nyomaait azonosítottuk. A lelőhely a vasúttól D-re található, a Felsőszolca vasúti állomástól Ny-ra, mintegy 300 m-re. A lelőhely a szabályozás előtti Sajó által körülvevett szigetszerű dombháton helyezkedik el. A katonai felméréseken jól látszik, hogy a szigetnek a K-i oldalon egy igen keskeny földnyelv biztosította a megközelíthetőségét. Ugyancsak az 1. felmérésből és a domborzati elemekből következik az is, hogy a most felfedezett lelőhely valószínűleg egy települést alkotott a vasúttól ma É-ra eső, és ebben az örökségvédelmi hatástanulmányban 1. számon bemutatott régészeti lelőhellyel, azzal ugyanis egykor egy dombhoz tartozott, csak a vasút építése vágta ketté a dombhátat. A lelőhely a vasúttól D-re fekszik. A vasúti töltés mentén egy több m mély, és kb. 20–25 m széles árok húzódik, amely akkor keletkezett, amikor a 19. századi vasúti töltéshez anyagot bányászták a helyszínről. Emiatt a lelőhely ép része ma már messze található a beruházási területtől. Ugyanakkor az is igen valószínű, hogy a dombhát kettévágásakor és a helyi építési anyag bányászata közben a lelőhely jelentősen roncsolódott. A vasút tervezett fejlesztése nem veszélyezteti a lelőhely épségét, a fejlesztés ugyanis a vasút jelenlegi határain belül marad.

SZALONTAI CSABA

91. Fertőd, Sportpálya (Esterházy-kastély előtt) (KÖH 46339)

(Győr-Moson-Sopron megye) V, I

2011. október 5. és november 21. között régészeti szakfelügyeletet láttunk el a Fertőd, 8518 jelű Fertőendréd–Sopron összekötő út Esterházy-kastély előtti szakasza, gázvezeték kiváltás és villamos hálózat kiépítése földmunkái során. A munkaterület korábbi régészeti tevékenységek alapján a kora vaskorra tehető régészeti lelőhelyen található. Ebből a korszakból a gázvezeték árkaiban egy nagy méretű gödör részletét tártuk fel, ahonnan kerámiatöredékeket és állatsontot gyűjtöttünk. A kastély kapuja előtti szakaszon 19. századi téglából boltozott csatorna maradványa került elő. A villanyvezeték nyomvonalán – ahol egyébként a terepbejárások alapján a jelenségek várhatóak voltak – kérésünkre a megrendelő szondákat nyitott, hogy el-

dönthessük, szükség van-e megelőző feltárára. A szondákban régészeti jelenséget nem tapasztaltunk. A kivitelezés során ezen a szakaszon egy kavicsba ázott, állatsontokkal teli gödröt tártunk fel, korát nem lehetett meghatározni. Kerámiatöredékek csak a humuszból, bolygatott területről kerültek elő.

Munkatárs: Nemes András művészettörténész.

GABRIELI GABRIELLA

92. Fényeslitke, Nagy-lapos-dűlő (KÖH 59512)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) R, B, Á

A Záhony térség belső közúti infrastruktúrájának fejlesztéséhez kapcsolódóan az MNM NÖK 2011. április 7–19. között folytatta a lelőhely 2010-ben megkezdett feltárást.¹⁹ A lelőhely Fényeslitkétől K-re, egy a környező vízenyos területből kissé kiemelkedő ÉNy–DK-i dombháton található. A feltárt terület mindösszesen 9088 m² nagyságú volt, amely a lelőhely középső részét érintette. 2010–2011-ben összesen 100 rézkori (badeni kultúra), bronzkori és Árpád-kori objektum került elő.

Az őskori jelenségek a domb tetejére és az attól D-re eső területre összpontosultak. Szinte az összes objektum egy telephez tartozott, csak egyetlen, urnás-hamvasztásos temetkezést sikerült rögzítenünk. A rézkori objektumokból egy földbe mélyített ház emelkedik ki, melyből nagyobb mennyiségű kerámia került elő.

Az Árpád-kori telep objektumai szintén a dombon kezdődtek, s a lelőhely É-i része felé folytatódtak. Főleg külső kemenéket tártunk fel, párban vasmegmunkálásra utaló alapanyagot és salakot rögzítettünk. Egy füstölőt is feltártunk. Kevés épület került elő, ezek többsége az ásás ÉK-i felében, többségük a feltárási határon túlra nyúlik. Valószínűleg a telep központja is K-ebbre található, ennek tisztázása egy későbbi ásás feladata. Az objektumokból gyorskorongolt, jól profilált, kannelálás díszű kerámiák kerültek elő.

A leletanyag az elsődleges feldolgozás után az MNM-ben kerül végleges elhelyezésre.

A feltárási munkatársai: Kriveczky Béla régész; Frank Tamás, Kiss András, Krizsnóvszky Máté, Ligeti Gábor, Pál Róbert és Reszler József Péter technikusok.

KISS CSABA KÁLMÁN

93. Fonyód, Várhegy (KÖH 54136)

(Somogy megye) Kö

A Somogy Megyei Múzeumok Igazgatóságát 2009-ben értesítette a fonyódi önkormányzat, hogy a Várhegyen új kilátót terveznek. Az előzetes megbeszélések során megtudtuk, hogy az építmény alapozásakor földmunkákat fognak végezni, ami előtt fel kell tárnunk az érintett területet. Mivel a tervekben

¹⁹ RKM 2010, 227.

szerepelt egy akadálymentesített sétány építése, valamint víz- és elektromos vezeték felvitele a sáncon keresztül, több szakaszban régészeti megfigyelést végeztünk.

A vár egy szabálytalan ovális alakú központi platóból, ezt körbevevő árokból és 1–2 m magas sáncból áll. A plató 45×25 m-es, a vár a sánccal együtt 90×70 m nagyságú. A munkákat 2009-ben a Várhegyen lévő kilátó építésével kezdték meg. A beavatkozás csak kisebb, nagyjából 25 m²-es területet érintett. Régészeti objektumot nem találtunk, az újkori beásások teljesen tönkretették a területet.

A munka 2011 márciusában folytatódott, ekkor a vízvezetéket és a szennyvízvezetéket vitték fel a területre. A vezeték keskeny árkat megfigyeltük, időnként kézzel ráástunk, próbáltuk a sánc így kapott metszetét dokumentálni, a kidobott földet átvizsgáltuk, kerámiát kerestünk. Szabályos feltárással nem volt módunk, de úgy gondoltuk, a keskeny árokban kirajzolódó metszet is sok információt adhat az épület szerkezetéről.

Az árok átmetszésekor kisebb meglepetésünkre azt találtuk, hogy az alig töltődött fel, csak kevés humusz van rajta. Korábban sem lehetett sokkal mélyebb, viszonylag keveset is áshattak, inkább a külső sánctól építették és a domb lejtését használták ki. Esetleg a plató felőli oldalon faraghatták meredekebbre a falát. A sánc átmetszésekor a felső 30–60 cm humusz alatt sárgásbarna köves feltöltést találtunk. Az alsó rétegek erősebben voltak kövesek. Ezek a sánc alját erősítő kövek nincsenek habarccsal összefogva, vagy alaposabban megfaragva, összevissza álltak. A sánc D-i, külső részénél, ahol a kiásott közműárrok igen mélyek és a sánc magassága csökkent, az árok alján egy fekete, humuszos réteg jelentkezett, ami akár az egykori felszín nyoma is lehet. Alatta néhol világosbarna réteg – talán az altalaj – látszott. (Ezek felett van a sárga köves réteg, ami a sánc közepénél vastag, azon túljutva viszont egyre keskenyebb. Ez is jelzi, hogy ez a réteg a sánchoz kapcsolódik). A sánctól D-re, azt elhagyva vastagodó, kevert humuszréteg jelzi a természetes lekopást. Tehát – legalábbis a vár ezen részén – úgy tűnik, egy lejtős hegyoldalon, azt kisebb mértékben alakítva építették a sánctól, feltehetően igen gyorsan, a humuszra köveket és földet hordva.

Munkatársak: Sipos Carmen, Nyári Zsolt, Balla Krisztián, Cserép Tamás, Varga Máté.

MOLNÁR ISTVÁN

94. Fülöpszállás, Budai-tanyától ÉK-re (KÖH 77301)

(Bács-Kiskun megye) A

2011. február 14-én bejelentést kaptunk az izsáki Rendőrőrsről, hogy néhány nappal korábban, a fülöpszállási határban a vadászok borzot keresve embercsontokat bolygattak meg. Február 15-én kimentünk Izsákra, ahol Hajagos Zsolttól megkaptuk az előkerült tárgyakat: egy öntött bronz nagyszíjvéget, valamint egy vaskést. Az előkerült csontokat a fülöpszállási ravatalozóba vitték. Hajagos Zsolt kivezetett bennünket a helyszínre. A kurjantópusztai határrészben, a Budai-tanya mögötti területen megtaláltuk a vadászok által ásott gödröket és az egyik gödörben az átvizsgálás során néhány ujjperc még található volt. Átnéztük a kidobott földet és megpróbáltuk a gödör falát

is megnyesni, de az éjszakai fagy miatt ez nem volt lehetséges. Aznap még elmentünk a polgármesteri hivatalba, hogy kiderítsük, kinek a tulajdonában van az érintett terület, majd a ravatalozóban átvettük a begyűjtött csontokat.

Március 23-án, miután a fagyok megszűntek, Székely György fémkeresővel vizsgálta át a kidobott földet és a kiásott gödröt. Talált egy öntött bronz kisszíjvéget, egy kengyelnek a töredékét, valamint több nem azonosítható vastöredéket.

Ezek után azt tudtuk rögzíteni, hogy a borzkeresés során egy késő avar sirt bolygattak meg, és az érintett területen valószínűleg egy avar temető található.

Munkatársak: Székely György és Mészáros Mónika régész, Guttyán Attiláné régésztechnikus és Vida Ágnes adattáros.

SOMOGYVÁRI ÁGNES

95. Füzesgyarmat, Belterület (MRT 6. k. 5/57. lh., KÖH 4281) (Békés megye) Á, Kk, Ú

Füzesgyarmat belterületén, a Baross és a Klapka utca között, a 4212 j. országos közút csomópontjának kiépítése és új összekötő út építése érinti az 57. sz. régészeti lelőhelyet. 2011. március 28. és május 6. között a Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai régészeti megfigyelést és 1341 m²-en megelőző feltárást végeztek a beruházás területén, ahol 46 objektum került elő.

A humuszréteg eltávolítását egy ütemben végeztük, a már látszó objektumfoltok egyidejű bontásával. A telepobjektumok legnagyobb része késő középkori és újkori, de találtunk 4 Árpád-korit is. A területen előkerült Árpád-kori kerámia többségét bekarcolt hullámvonalalköteggel, a késő középkori, vékony falú kancsókat, korsókat, fazekakat, tagolt peremmel díszítették.

VÁRI ANITA

96. Füzér, vár (KÖH 16582) (Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, B, LT, Sza, Á, Kk, Kú

Alsó vár: 2011. május–júniusban végeztük el a füzéri várhoz tartozó, írott forrásokban „Párkány” néven említett alsó vár régészeti kutatását. Az alsó vár a füzéri vár alatt mintegy 60 m-rel lejjebb elhelyezkedő kiszélesedő platón, a várhegy ÉK-i oldalában terült el. D-i végét egy 5 m széles és 4 m mély szárazárrok határolja, míg É-i végét a felső várhoz vezető sziklalépcső aljában találhatjuk.

A 2011. év kutatása során a Magyar Nemzeti Vagyongazdálkodó Zrt., a Füzérért Alapítvány és Füzér Község Önkormányzatának támogatása mellett megkutatottuk az alsó vár teljes, 108 m hosszú külső várfalának vonalát. Ennek során, építészeti szempontoknak is megfelelően, a várfal külső oldalán vizsgáltuk a várfal alapozásának mélységét, ezáltal a falak teherbíró képességét is. Feltártuk a falak külső síkja mentén húzódó rétegsorokat, megállapítottuk, hogy a legalsó rétegekben neolitik (Kr. e. 6–4 évezred), bronzkori (Kr. e. 3–2. évezred), kelta kori (Kr. e. 2–3. század) és valószínűleg római császárkori (Kr. u. 1–4.